

NILS-PETTER OCH KRISTINA

Det har funnits vissa människor som man aldrig kan glömma. Det är de som under sin livstid satte så djupa spår i sanden efter sig som inga vindar kunnat blåsa igen. Ibland frågar man sig själv vart alla dessa udda människor och särlingar från förr har tagit vägen?

Nils-Petter och Kristina var två äldre syskon av särlingarnas släkte som fortfarande lever kvar i minnet från 1930- talet.

Jag hade som tonåring fått anställning som dräng på deras närmaste granngård under ett par år av mitt unga liv. Kontrasterna var häpnadsväckande. Jag kom till tämligen nya och välbyggda bostadshus och uthus och Nils-Petter och Kristina bodde fortfarande kvar i sina gamla fallfärdiga byggnader för sig själva och djuren.

En fäbod hade högre standard än deras byggnader visade upp som hem och bostad. Efter närmare bekantskap visade det sig också att deras personliga levnad låg på samma nivå som livet i en fäbod. Det var självhushåll till hundra procent som gällde i alla lägen. Hemmet var som ett levande museum med stor trivsamtet innanför det ruttnande skalet. Även jordbruket sköttes som ett museum med ålderdomliga redskap och vanor från fars och farfars tid.

Hur hade det kunnat bli så ända in på 1930- talet? Ja, inte var det av nöd! Deras gård var en av de mindre när det gällde åkerjord, men som på många andra ställen i Nordanlandet hörde stora och fruktbarande skogar till jordbruket.

Skogen hade för deras del inte skattats på mer än vedbrand under de senaste trettio åren och varför?

Jo, ingen av dem hade någon arvinge som kunde ta vid, och eftersom båda nu var omkring de sjuttio hade en försäljning under många år varit i tankarna. Vid en försäljning skulle den orörda skogen vara ett bra lockbete, men vart skulle de själva då i så fall ta vägen och något utbud kom aldrig till stånd. Egen härd är guld värd även bland ruttnade stockar.

Sex, sju kor och häst och en lånad tjur vid behov jämte alla övriga husdjur för eget behov ingick i bondelivet, allt på gammalt manér.

Det lilla överskottet från ladugården skickades till mejeriet och slakteriet. Trots sparsamhet och enkelhet behövdes ju också lite kontanter ibland.

Under mitt första vårbruk fick jag som granne se och uppleva hur

de gamla syskonen utförde sin vårsådd på de små åkerlapparna. All sådd sköttes för hand och det var Kristina som var såningsmannen den våren som under alla tidigare vårar. För mig en intressant kulturupplevelse från fordoms-dags.

Nils-Petter och hästen stannade vid åkerkanten med vippkärran lastad med utsädet, såskäppan, "höfröfiolen" och den primitiva pinnsladden som skulle användas när utsädet skulle myllas ner efter sådden. Kristina hade ansvaret att placera ut en krakstör på var ände av åkern som riktmärke för sådden. Störarna skulle flyttas på varje sida så de stod på rätt plats att gå mot under sådden.

Naturligtvis använde Kristina, sin vana trogen, en såskäppa av trä försedd med en kraftig grenkrycka att hänga om halsen.

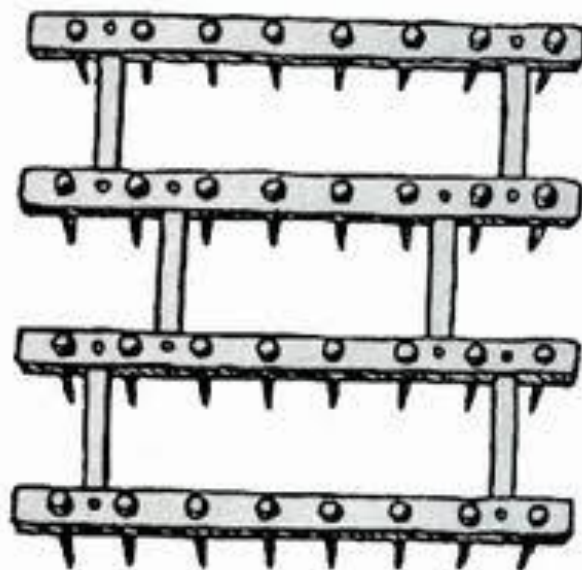

Nils-Petter fyllde skäppan åt henne och hon stegade iväg över

åkern. Ännu fanns takt och balans i varje steg. Kristina fyllde växelvis båda nävarna och lät kornen strila säkert och i rätt mängd mellan fingrarna. Det var säkert ingen lätt eller lättsam uppgift med tanke på hennes gamla ben och armar, men det gick ändå förhållandevis fort undan.

Nästa fas i sådden kom omedelbart efteråt. Skäppan hakades loss från halsen och ersattes av den till brädden fyllda frösåningsmaskinen som också skulle bäras på magen. Det var en för sin tid sinnrik maskin som i mamman ofta kallades för "höfröfiol". Den kan beskrivas som en liten säck med axelremmar för att kunna bäras på magen. Säckens botten var ersatt med en träplatta försedd med en propeller som drevs runt med en stråke och en läderrem runt propelleraxeln. Den roterade och slungade ut klöver och Timotejfrö i en jämn och reglerad ström på samma sätt och med samma riktmärken som under sådden med skäppan. Att så med "höfröfiol" var en grannlaga uppgift. Det var ont om eget frö och dyrt att köpa. En fylld fiol fick ibland lov att räcka till hela åkern. Så fort Kristina satte fart på stråken blev det också rörelse på hästen och Nils-Petter. Den gammalmodiga "hundrapinnharven"

blev nästa uppgift för de två parhästarna att utföra. Detta redskap har jag aldrig sett vare sig förr eller senare. Det var sex eller sju tjocka och breda plankor på kanske en och en halv meters längd sammankopplade med ett par kedjelänkar.

Varje plankor var försedd med många kraftiga järnpinnar liknande s.k. nitnaglar. Med detta ekipage körde de efter Kristina och myllade effektivt ner både korn och höfrö.

Vilken kontrast! Vi på granngården hade ju tillgång på både rad-såningsmaskin och slåttermaskin redan på trettio-talet.

Nästa vår upprepades samma procedur på en liten åkerlapp på sidan om potatislandet. Men man kunde tydligt se att det gick med större möda den här våren. Ett år hinner förändra mycket i en män-

niskas liv. För Kristinas vidkommande hade det betytt att hon äntligen hade tvingats att städsla en piga. Någon vecka in i april månad kom Alice från en grannby till dem med sina ägodelar i sitt knyte. Hon var en mogen kvinna under tjugofem år med goda erfarenheter och egenskaper som väl passade Kristina och Nils-Petter.

Som goda grannar träffades vi några gånger, men bekantskapen blev kort då jag på försommaren lämnade byn och mitt husbondfolk för gott. Jag tog som brukligt sporadiska brevkontakter med familjen jag lämnat och fick veta att Nils-Petter året därpå fann tiden mogen att även han skulle skaffa sig en dräng i ungefär samma ålder och med samma erfarenheter som Alice.

Kalle från en helt annan by blev nu städslad. Efter två år var den

nya familjen utökad med två unga personer och det såg ut som en helt vanlig familj med två vuxna barn.

Arrangemanget med att städsla både piga och dräng hade fallit i god jord. Samspelet mellan alla parter hade passat som hand i handske och ganska snart kom också kärleken på plats och Alice och Kalle blev ett par i ett eget rum i det gamla rucklet. Sen gick det fort slag i slag.

Kristina och Nils-Petter kallade hem en advokat och fick svart på vitt på att de skänkte hela gården med allt till Alice och Kalle med förbehåll att de genast skulle gifta sig, bygga nytt och sörja för dem till deras sista dag. Då fick de igenom sin egen vilja att få bo kvar på sin ärvda torva så länge de fanns ovan jord.

Ungefär femton år senare gjorde jag mitt första återbesök i byn för att få träffa de som från mina drängår i byn ännu fanns kvar. Kristina och Nils-Petter var nu borta sedan flera år tillbaka och även flera andra av de äldre. Alice och Kalle och deras två barn fick jag träffa i deras nya och moderna bostadshus och se de rymliga ekonomibyggnaderna. Allt det gamla var borta och jämnat med marken. Byggnaderna var uppförda på delvis ny tomtmark

och minnet av förfall var nu historia.

Visst är det väl underligt hur verkligheten och den goda viljan ibland, kanske ofta, når längre än allt önsketänkande.

© Göte Ingelman 2012.

Bildmakare: Bo Hansson